

— sem azt nem értette (ah most én kerültem fölül Criticus ur, és én magyarázom hogy ön nem érti az autorokat) [sic!] nem értette, *hogy* meg nem értette¹ miért mondtam hogy nyaraljunk négyesben? Mert nem hittem hogy egyedül velem eljön, mert tudom hogy nem akarja hogy a világ a nyelvére vegye; nos hát ezért, de hogy ennek daczára mégis együtt lehessünk.

Lássa ha én is olyan kaczer volnék mint maga, hát ezt, a maitól kezdve csak a 8ik levelemben mondta volna meg — csakhogy én nem vagyok kaczer, tudja hogy nem vagyok ugye, maga, maga rettenetes nemtudom-én-hány-deka? Meglessz büntetve megálljon; mert most igazán nem lessz időm írni ugy a körmömre égett a dolog: holnap játszom, holnapután korán utazom Fehérvárra, onnan megállás nélkül Sopronba, mindenüvé magammal vive Magdolnát², és közbe közbe tanulva egy kicsit, mert annak 17ik-én menni kell, ámbár tudni még nem tudom.

Éppen jókor küldi Iványi is ezt a «megtisztelő» fölszólítást-é.

A légsöm — kérem hipochondrika sem vagyok, az már voltam, *ez* tehát «meghaladott álláspont» — de a légsöm még mindig fáj, nem tudom hogy állom ki ezt a 8 játékot egymás után? — Szegény Ambrus, voltam nálok — már jobban van, de tüdő gyulladása volt. Képzelve, Ő is, mások is már, rám olvaszták ám a «Rezedát»! Borzasztóan megijedtem, és elég ügyesen védtem a maga — izlését — legyen nyugodt. És most, még mielőtt elmondanám azt amiért tulajdonképpen irok, eleve figyelmeztetem, hogy amig engem szeret, amig én a magáé vagyok, — semmitől sem szabad megijednie nehogy egy sürgönytől! Hátha én magam toppantam volna be mint szerettem volna, de feküdtem 3 napig. És — és, azonkívül pénzt is csak most hozok; és azután sem megyek, hiszen nemsokára maga jön ugye? Ugye édes Madárkám! Szegényke de rossz lehet neki amig nem irt

Marijának

És most mégsem irom meg amiért elkezdtem ezt a levelet!

Marid.

(A boríték ugyanúgy és ugyanoda címezve, mint az előzők.)

Közlő: KOZOCSA SÁNDOR.

KOMJÁTHY JENŐ KIADATLAN KÖLTEMÉNYE.

Másfél évtizeddel a költő halála után került hagyatéka a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárába. A rendkívül gazdag leveles anyag mellett verskézirat aránylag kevés maradt fenn. Ezek közül a *Magyar vagyok* a legérdekesebb. A költő nem vette föl halála napján megjelent egyetlen gyűjteményébe (*A homályból*) sem, pedig ha megteszi, esetleg elkertüli későbbi kritikusaiknak burkolt vádját, azt, hogy nemzeti érzés nem szólalt meg költészetében. A vers mint ennek a vádnak a megcáfolása sem érdektelen s jellemző képét adja egy a világtól elvonulva, filozófiai eszmékben élő költő nemzetéről vallott fölfogásának.

¹ Ez a mondat szóról-szóra így hangzik.

² Rákosi Jenő *Magdolna* c. népdramája.

Magyar vagyok.

Magyar vagyok! Nem vak szerencse
Tón engemet magyarrá.
Nem érdek hitvány gerjedelme
S nem önkény teve azzá.
A szellem szent hatalma az,
Mely elborított lángival:
Magyar vagyok, mivel szabad,
Szabad, tehát magyar.

Magyar vagyok. Magasra törnék!
De elfog olykor méla bánat,
Ha olvasom az Isten könyvét,
Történetét hazámnak.
Fénynapjainkra gyász omol
S az egész nép egy sirba hal:
Nem csoda, ha olyan komoly
És bús lett a magyar.

Magyar vagyok. Nincs e világon
Ennél szebb és dicsőbb név.
Testvéreim közt feltalálom
Minden nagy eszme hőjét.
Engem sem rémit semmi vész,
Várjon halál, vagy diadal:
Lelkem egész, szívem merész;
Merész, mivel magyar.

Magyar vagyok. Népem jövőjét
Dicső nagy színbe látom.
Proféták nem hiába szöttek,
Beteljesül az álom!
Miért a hősök lelke vív,
Eljő, eljő a diadal:
Mert csupa lélek, csupa szív,
Csupa láng a magyar.

Magyar vagyok. A mi szívemben,
Tüstént az ajkamon van.
Nem érez senki sem hivebben
S nem szól világosabban,
Mert egy vagyok és mindig az,
Tettem, szavam lelkemre vall:
Magyar vagyok, tehát igaz;
Igaz, mivel magyar.

Magyar vagyok. Kedvem csapongó
És gyors, miként a villám.
Majd mint a felhő, oly borongó,
Majd mint pacsirta vidám.
Szívem az érzéstől repes,
Tűz ajkamon a szó, a dal —
S úgy vágat a vér, oly heves,
Heves, mivel magyar!

Magyar vagyok. A sors kegyelme
Névleg tesz csak magyarrá.
A szabadságnak szent szerelme
Avatott engem azzá.
A szellem csodás lángja az,
Mely fölragadott szárnyival:
Magyar vagyok, tehát szabad,
Szabad, mivel magyar!

Komjáthy Jenő.

Közli: KOZOCSA SÁNDOR.

EGY CSOKONAI-VERS ISMERETLEN VÁLTOZATA.

A Széchenyi-könyvtár levéltárában található Aranka-levelek nagyrészt Erdély lelkes irodalomszervezőjének gróf Fekete Jánossal folytatott levelezéséből állanak. Ezek között a levelek között találtam meg Csokonai egyik eddig is ismert versének (*Verses levél Vályi Klárához*) eddig ismeretlen változatát. Az irodalmi vonatkozásokban gazdag Aranka-levél Marosvásárhelyt 1799 július 6-án íródott gróf Fekete Jánoshoz. E levél barátságuk elmélyedését jelzi. Aranka Fekete felszólítására összetegeződik vele, majd Fekete műveit bírálja és a kor magyar lírájára tesz megjegyzéseket. Végül kiemeli Csokonait a többi lírikus közül, mint aki egyedül érdemli meg a «lantos» elnevezést. Állítása bizonyítására mellékeli levelében Csokonai versét. Gulyás—Hársányi megjegyzése szerint a verses levelet, amelyet Toldy 115. sz. a. vett fel, de elveszettnek tartott, először Vályi Klára adta ki 1807-ben Vácon megjelent *Magyar Tempe* c. verses kötetében a 107. lapon, majd